Primul document privind conservarea Bibliotecii Teleki. Tabula legum bibliotecarum

Călin Ovidiu Pop
Muzeul Judeţean Mureş

Samuel Teleki a fost un baron transilvănean, având şi funcţii de guvernator şi vice guvernator. Pasionat de cultură, el şi-a constituit o valoroasă bibliotecă: „*Eu, Samuel Teleki, de la vârsta mea de 19 ani am cumpărat bibliotecă de pretutindeni cu sârguinţă, oboseală şi multe cheltuieli; pe care, am înzestrat-o cu lucrări ştiinţifice ale tuturor epocilor; pe care, dacă voi trăi, o voi înzestra şi în continuare cu un muzeu de ştiinţe naturale şi colecţia de cărţi a iubitei mele soţii, Ictari Bethlen Susana, pe care ea a colecţionat-o sârguincios de-a lungul vieţii, şi pe care ea însăşi a dorit să o alipească bibliotecii*."

Considerând că biblioteca va constitui un instrument de informaţie şi educaţie, a hotărât să pună la îndemâna publicului valoroasa sa colecţie: „*În cele din urmă, ca mărturie a ultimei mele dorinţe dedicată ştiinţelor ţării, urmaşilor mei şi uzului cetăţenilor. Aceasta o las fidelităţii urmaşilor testamentari, dorind de asemenea să pun cunoştinţele savanţilor să fie folosite de toţi*."

Dându-şi seama că, prin utilizarea cărţilor de către diverşi cititori acestea se vor uza, pentru evitarea deteriorărilor el a stabilit reglementări privind organizarea, funcţionarea şi conservarea bibliotecii: „*Aduc şi ordon următoarele legi*." Privind moştenirea bibliotecii, hotărăşte: „*Să fie aceste biblioteci ca fii de comisiune, curator perpetuum, moştenitorilor mei legitimi scrişi în testament, cărora le încredinţez dreptul proprietăţii; pentru că cei 5 copii mai în vârstă au murit, Francisc, cel rămas în viaţă, şi după aceasta, în ordinea succesiunii nepoţilor mei următori de sex masculin şi după aceea feminin, celui mai în vârstă, sau, dacă acesta nu va fi capabil, celui în etate următor, sau tutorelui, sau celui care va fi ales cu consimţământul rudelor şi prin autoritatea Senatului Consistoriului Principal (senatul bisericii de confesiune helvetică sau reformată). Cărţile între moştenitori să nu se împartă, aceştia obligându-se în scris că nu le înstrăinează şi le predau nevătămate*." Referitor la organizarea bibliotecii,

BDD-A19218 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:15 UTC)

hotărăşte ca aceasta să fie administrată de un curator, care: „*să aleagă şi să numească un custode al bibliotecii, care să se priceapă şi să se oblige să-şi îndeplinească punctual obligaţiile din creditele pecuniare, lăsate lui pentru acest scop prin testament; la care să se adauge un librar cu tărie de caracter, care să primească un salar cinstit şi să aibă un bibliotecar şi o slugă, pe care să se poată bizui*."

Cele mai importante prevederi erau stabilite cu privire la evidenţa şi conservarea fondului de carte: „*Întreaga bibliotecă, dimpreună cu colecţia de ştiinţe naturale, să fie ordonate după cataloage şi să fie păstrate cu grijă în casa mea din Târgu Mureş, să fie predate intacte urmaşilor, să fie păzite de mucegai, murdărie, şoareci şi molii, să fie ferite de focul cu lampa, de gaz şi de lumânări, acestea să rămână dincolo de pragul bibliotecii*." Stabileşte măsuri de sancţionare a personalului bibliotecii în cazul nerespectării obligaţiilor ce li se impun: „*Curatorul, în fiecare an, vara, să ordone luarea în seamă a cărţilor şi a colecţiei de ştiinţe naturale, controlarea şi valorificarea acestora; lângă el să fie doi martori: următorul la succesiune sau tutorele acestuia, iar celălalt dintre profesorii cu catedră întreagă desemnat de Senatul Bisericesc, pentru mărturie, şi, în caz de neglijenţă sau vină, curatorul şi custodele să fie daţi în judecată*." Nu neglijează nici măsurile privind funcţionarea bibliotecii: „*Biblioteca şi muzeul de ştiinţe naturale să fie deschise pentru vizitatori şi pentru cei care practică ştiinţele în zilele şi orele hotărâte. Cărţile să fie date una câte una pentru cei care le cer, şi aceştia să semneze împreună cu adresa lor şi să le folosească în camera de lângă bibliotecă, şi de acolo niciodată să nu le ducă afară, nici pe ascuns şi nici pe faţă, să nu le schimbe şi, după o verificare amănunţită, să fie puse la locul lor*." De asemenea, ia măsuri împotriva cititorilor care nu respectă aceste legi: „*Celor ce mutilează cărţi să le fie interzisă intrarea*"; „*Cei care nu se supun acestor legi să fie şterşi din lista cititorilor şi să fie interzişi*." A stabilit şi o măsură pentru cărţile cenzurate: „*Cărţile interzise de autoritatea publică să fie separate de celelalte şi adunate la un loc să fie închise după gratii, să fie lăsate, citite şi folosite doar bărbaţilor cu judecata matură: savanţi, profesori, doctori şi cei care poartă sarcinile publice*."

Dă recomandări cititorilor despre felul cum trebuie să se comporte în incinta bibliotecii „*Tu, cel care vrei să foloseşti biblioteca, să intri cu*

BDD-A19218 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:15 UTC)

reverenţă ca şi în sanctuarul muzelor, custodele să-l saluţi, să i te adresezi modest şi, în spaţiul liber al bibliotecii, să nu mişti cărţile, să nu le pipăi, să nu le scoţi din dulap. Paginile şi coperta cărţilor împrumutate să nu le scri cu linii şi cu desene, să nu le faci paguba cu: ulei, cerneală şi apă, să nu le mânjeşti cu salivă şi muci, să nu le mâzgăleşti, să nu le mototoleşti, să nu le îndoi, să nu le rupi, să nu umbli cu mâinile nespălate, să nu te sprijini pe cărţile deschise. Cărţile citite să le aduci înapoi cu grijă, să nu fumezi în bibliotecă, să nu fi o povară pentru ceilalţi, să te abţii de la ceartă şi dispute."

„*Aceasta este voinţa şi ordinul meu şi vreau să fie ferme.Rata justa anno 1798*."

The First Document Reffering to the Conservation of Teleki Library. *Tabula Legum Bibliotecarum*.

Abstract

Samuel Teleki was not just a men of culture who's interest in books was connected to his social image. He was passionatelly fond of books; he understood, at an early age, the importance of education, the necessity of a library.

When he was 19, he began to acquire books from 25 important typographical centers from Europe. He was very interested in making a library of encyclopedic nature.

The first document concerning the organizaton and conservation of his library was written in 1798. Throught its indications, this document proves quite current, because it underlines some basic rules concerning the use of the books: the readers must take care of books, they must not touch them with dirty hands etc. There are some rules for the librarians too: the way the library must be organized, the way the building must be cleaned and maintained etc.

BDD-A19218 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:00:15 UTC)